

Чи можливо припинення зобов'язань за експортно-імпортними операціями шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог?

ЗІР, категорія 114.02

Згідно з п. 1 ст. 601 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року № 435-IV зі змінами та доповненнями зобов'язання припиняється зарахуванням зустрічних однорідних вимог, строк виконання яких настав, а також вимог, строк виконання яких не встановлений або визначений моментом пред'явлення вимоги.

Пунктом 1.11 розд. 1 Інструкції про порядок контролю за експортними, імпортними операціями, затвердженої постановою Правління Національного банку України (далі – НБУ) від 24 березня 1999 року № 136, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 28 травня 1999 року за № 338/3631 із змінами та доповненнями, передбачено, що експортна операція з поставки продукції, виконання робіт, надання транспортних, страхових послуг та імпортна операція можуть бути зняті з контролю за наявності належним чином оформлених документів про припинення зобов'язань за цими операціями зарахуванням, якщо:

- вимоги впливають із взаємних зобов'язань між резидентом і нерезидентом, які є контрагентами за цими операціями;
- вимоги однорідні;
- строк виконання за зустрічними вимогами настав або не встановлений, або визначений моментом пред'явлення вимоги;
- між сторонами не було спору щодо характеру зобов'язання, його змісту, умов виконання тощо.

Разом з тим, згідно зі ст. 387 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року № 436-IV зі змінами та доповненнями суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності після сплати передбачених законом податків та зборів (обов'язкових платежів) самостійно розпоряджаються валютною виручкою від проведених ними операцій, крім випадків запровадження Національним банком України вимоги щодо обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті.

Відповідно до ст. 25 та ст. 44 Закону України від 20 травня 1999 року № 679-XIV «Про Національний банк України» НБУ наділяється правом запроваджувати вимоги щодо обов'язкового продажу частини надходжень в іноземній валюті, а також встановлювати порядок проведення обов'язкового продажу та розмір надходжень в іноземній валюті, що підлягають обов'язковому продажу.

Абзацом першим п. 1 постанови Правління НБУ від 13 грудня 2017 року № 129 «Про запровадження обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті та встановлення розміру обов'язкового продажу таких надходжень» (далі – Постанова № 129) встановлено вимогу щодо обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку України надходжень в іноземній валюті із-за кордону на користь юридичних осіб, які не є уповноваженими банками, фізичних осіб – підприємців, іноземних представництв (крім офіційних представництв), на рахунки, відкриті в уповноважених банках для ведення спільної діяльності без створення юридичної особи, а також надходжень в іноземній валюті на рахунки резидентів, відкриті за межами України на підставі індивідуальних ліцензій НБУ.

Уповноважені банки не можуть знімати з контролю експортні операції клієнтів на підставі документів про припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог:

- в іноземній валюті 1-ї групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів, затвердженого постановою Правління НБУ від 04 лютого 1998 року № 34 (у редакції постанови Правління НБУ від 19 квітня 2016 року № 269) (зі змінами) (далі – Класифікатор)/російських рублях (незалежно від суми операції);
- в інших валютах (якщо загальна сума зобов'язань, що припиняються зарахуванням у межах одного договору щодо експорту товарів, перевищує в еквіваленті 500 000 доларів США).

Надходження в іноземній валюті за експортними операціями клієнтів банку мають бути продані в порядку, установленому в п. 2 Постанови № 410, який втратив чинність 16.06.2017.

При цьому норми п. 2 Постанови № 410 щодо обов'язкового продажу валюти на міжбанківському валютному ринку України надходжень в іноземній валюті із-за кордону викладено у п. 1 Постанови № 129.

Водночас, вимоги п. 4 Постанови № 410 не поширюються на випадки припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог за операціями операторів телекомунікацій з оплати міжнародних телекомунікаційних послуг (міжнародного роумінгу та пропуску міжнародного трафіка).

З урахуванням вищезазначеного на період з 14 грудня 2017 року до 13 червня 2018 року (включно) уповноважені банки можуть знімати з контролю експортні операції клієнтів на підставі документів про припинення зобов'язань зарахуванням зустрічних однорідних вимог:

- в іноземній валюті (крім іноземної валюти 1-ї групи Класифікатора/російських рублів), якщо загальна сума зобов'язань, що припиняються зарахуванням у межах одного договору щодо експорту товарів, не перевищує в еквіваленті 500 000 доларів США;
- за операціями операторів телекомунікацій з оплати міжнародних телекомунікаційних послуг (міжнародного роумінгу та пропуску міжнародного трафіку).

В інших випадках проведення заліку зустрічних однорідних вимог на суму валютної виручки не є можливим, оскільки призведе до порушення вимог законодавства України, зокрема, вищезазначених положень нормативно-правових актів.